

Ḿ yanyammé péńte

Mbèlimè

ℳ yanyamme pénte

Histoires des problèmes (dangers)
(en langue mbèlimè)

Textes issus d'un atelier d'écrivains

Auteurs : YASSOUA DOUTE Nassi Nicolas
SANHOUEGOUA D. Bernard
POMBA Séraphin
N'GNOUANSI Barikissou
KOMBIENI N. Nestor

Illustrations : “The Art of Reading” CD,
SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)
© SIL Bénin et AALC

(Assoc. des Alphabétiseurs en Langues de Cobly)

Dépôt Légal 7148 du 14 mars 2014, 1er trimestre
Bibliothèque Nationale
ISBN 978-99919-1-787-0

Ntuame ū nīsōbisō kpīemō, n nāā kē nīdiekíndiēke

Nkōnta dāāke dēē dā, dācaā 8 n hādāamē 2004. M yōmū māmááte tī n doodē. Tī maanō Ntuame dūōsō nīyē m nīimē. Ntuame yākōo n hítō ā sōtīhē nne n yādī kē dāāke, nne n tónti a ū wúónú kúútō m nīimē a u siē n dēetā n bōkī ū dāāke.

Ū hūntī nī dī bōnde dīyē n nōō nne ū tōo nāñke sinbiennu. Be tóntō dī bōnde dīyē ū wúónú n ya m nīimē kúútō n kpāā n pēkí, a ū tōo nāñke ā yē tī dedi ū tēēbu a u yēētā nīyē ūyīē dū n nī siē wē n dēetā. Ū tōo nāñke hítō dī bōnde dīyē, Ntuame yā n tē ū min' siē n

dēetā, u kōñ' hē nī ní kúó; n sūkitā n cutá m̄ nīime h̄nnī n yē ū nī sīē n kuó, a m̄ nīime ā u tōō n pō n bōkī n u pōō. Nē bōnde a ne nō māmááte tī n doodē m̄ yōmmū. Ne biih̄ tī hē u yaā. Ne wēnt̄ dī bōnde dīyē a tī bōkī n bēkisi ū tōō n nāñke sinbienu a u yē tī hōn'nōō wē, a u yē u nī ū sīē wē a ū yē mēnī ū hē nī fūdī n sīē, n deti ū tēēbu. Hōo! Nē bōnde tī bānt̄ n tē tī maan̄ Ntuame yúot̄ m̄ nīime h̄nnī kū. A tī kúwtā n pēdimu bē nitibē a tī hítā ū wāābu m̄ nīime h̄nnī n pōn' u ya a u hīi, a tī u wūot̄ n bōkītā n u sibinā.

Ñ manbe nne ū nāñsi, bāntā ya nne n̄ yā ū tē ū nīsēbis̄ dūos̄ ūwē, báa kē nīdiekíndiēke dūos̄ n fūn' hē yūō ū niit̄ ū n hē fo nne m̄ nīime.

Ne nī fūdī ā n̄ dōmu n sēbīsī, ā n̄ yā n tē tī tiste bō wē m̄ nīime h̄nnī, n nī fūdī n ā píimú. Tī nō nne n̄ cēē wē, n nē n̄ nōñsi niit̄ ū n bā n desidī m̄ nīime. Tī tōō ū dēnbē dūon̄ dī saatide baáde n yē "sī hōdīsōsī nōñsi sī n yēyēdē m̄ nīéme pō".

YASOUA DOUTE Nassi Nicolas

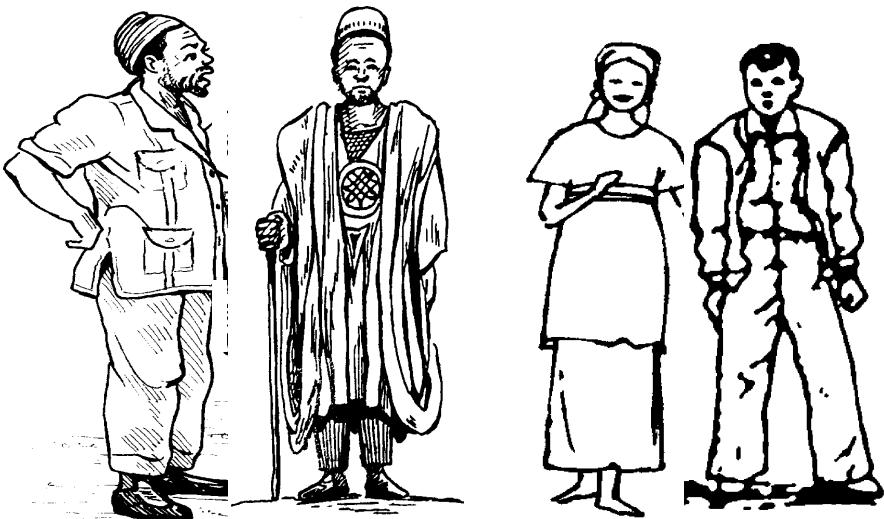
Nnaki nne ū yōyēñte

Nnaki nō kē nākūñdibiiķē, n tēdi ā bīenē 25. Nnaki tennē yaā ū tāa u bāa wē a ū hetide tē Nnaata a u tūomō m̄ pīentōmū, a be faatá bē tūōbe n konná dī sēede. Nnaata fā ū pūoh̄ Nnaki m̄ mōmōmmē, n h̄ē dū a u dontá ā tēeh̄, a ū buode h̄innī tē n̄ tāa wē, n̄ h̄ē dū a u n̄ yāntī. Yēē ya n̄sō nīinē a n̄ dī pēdimu Nnaki yōyēñte pōñtō dī bōde dīyē.

Nnaki yiēñcō dī bōnde dīyē a n̄e h̄ē pōti a u būki a ū yāa Nnaata ā u tōō n bōkī dokitōdi dūōhu a be u pīitā a u patī ī dēkítí tūsikoosī n naasi (ī 200.000). Nnaki wūōtō dī bōnde dīyē n h̄uni ū yāa n̄ sēede. Nnaata yaā ū pūoh̄ Nnaki a ū yammē dāātē c̄. N̄e h̄ē pōtō Nnaata ā kpénī dī popoode n dūōnī ū pūoh̄, n kpénī n̄e n bonkíne m̄ nīime n yē u n kūcsī n fūdī n cāpu dī sēede, n kpénī sī bēsaasī nne n̄e n fē bō n nī fūdī n tōtā dī sēede a di n̄ wēnni. Nnaki yōmu, n sūkō u dū dī bōnde dīyē. Nnaki nne ū yāa Nnaata tēñ' nōō a n̄e wēnni a bē tōō dēnbē yammē dāātē c̄.

Dāāde bā ā n̄ bō a Nnaata ā h̄uni bē tōō n̄ dēnbē dōcmu n pāñna dāa yē n yēdē. Nnaki nō n̄yē tennē n yiēñi n

kótō n tēdī ā yōcīnē ī cienī. Ú yāa Nnaata té ā hítá a u dedi n bōkī ū yōcīnē pō a ū yāa Nnaata h̄̄ yā. Ne bōbō nēnnē a Nnaata ā bāntā n u bēkisi a u n̄̄esi.

Nnaata nī n fā n̄yē ū tāa a u n̄ kpíéh̄. Nnaata h̄̄nōō dī dāāde dīyē ū tōō dēnbē dōōmu, ū pūōh̄ Nnaki ā híiní ū yōcīnde a di dēetā ū cuuh̄ n tontá nī Nnaata sēēde n hōōtā nē n fē bō n bōkī dī sēpande ū yōcīnde u wānōō dīyē a di pāa cē nne n̄ kúúsí nne ū yōcīnde tennē. Nē hō s̄̄n̄wēntū kū Nnaata pūōh̄ Nnaki u híino n̄yē n yē: n bōntā yēndē ā nē n̄ híiní kōnē n yē ā pūōh̄, n̄ fún' nō ā tāa wē. N̄ kōn' h̄̄ bō ā sēēde, n̄ dedōō n bō n̄ wēdē. N̄ h̄̄

dū ā n̄ yā n̄ bō n̄ȳ. Á ū wienū dū, ā n̄ di yaatá dāāde bā. Tī n̄ fúdī n̄ kötá n̄ konná dī sēede yōō ne n̄ duā. N̄ h̄ dū ā pēdimu niit̄ míne. Nnaata tē dī bōkīdē n̄ tāntā dī sēede u h̄ yaā n̄n̄ke báa kē sūcke.

N̄ hiiní ū pūoh̄ a u ȳ u ne n̄ u bō ū sūnh̄. Nnaata ā dōdī dī cuude h̄innī nne n̄ mūcs̄, n̄ sōcdī a ne bō m̄ sémm̄e. Nnaki nii ā kēsi n̄ hiiní ū yāa n̄ h̄et̄ a u kuusí n̄ sedī Nnaki nne ū yāa bē sēede; n̄ ȳ u h̄ikīnā n̄ yūcsi n̄ pénte. A u hiiní Nnaki nne ū yāa Nnaata n̄ pénte yūcsime n̄ h̄ ā fúdī. Nnaki ā yēētā n̄ ȳ u h̄ dū n̄ n̄ ya ū yāa ū sēede h̄innī. Nnaata ā huni n̄ pēdimu ū tōc n̄ dēnbē a bē bē hiiní sō bē yēdē n̄ bēnnā tī yūcsibu a ne yēētā. Nnaki ā bē sōntā n̄ ȳ bē yēē sō a u māadi.

Kē h̄atik̄e yiēdīk̄e h̄innī kū Nnaata yáat̄ ū ȳ ū pūoh̄ sēede. Nnaki yaā n̄ȳ Nnaata a u tīih̄ dī bōde nuode a ū bōdīk̄e ā tēnī a u bēkīnā dī cuude n̄ dennī ī cienī, u h̄ yíen̄ a u kúút̄ dī cuude h̄innī. Nnaata ā u sōcmu n̄ dedi n̄ huni. Nnaata té ā ȳ u n̄ u hiiní tī būute, n̄ kötá n̄ ȳ n̄ tāa wē, ne bō tī heet̄, n̄ ȳ u n̄ u yēē sō nne ū wienū. Ú n̄ fē bō n̄ kes̄ n̄ pénte yamm̄e h̄ dāātē nne Nnaki tenn̄, nne n̄ nāā n̄ tē u tūunī ū dakinyāa wē a u badimú.

Niiine Nnaki tɔɔ n̄ dēnbɛ bō n̄ hɔkī wē n̄ dū n̄ nī fietā bɛ
bisīēdɔ nne u bō dī fikide dīyɛ hō hɔnnī. Bɛ yāmmāde
hɔnnī tē wē, báa ne dū ne n̄ no kɛyɛ, ā sēede hō tū wē n̄
pantɔ ū duɔnɔ. Cēetā n̄ dē no m̄ húumú mū, n̄ dɔɔsī ā
sīe. Nnakī fommū hɛ no fōnsaamū. M̄ húumú yɛ u tōō.
Dē bɛ n̄ kpā, hɔkīnā ya n̄ kāmū sō n̄ fommū būotū.

SANHOUEGOUA Bernard

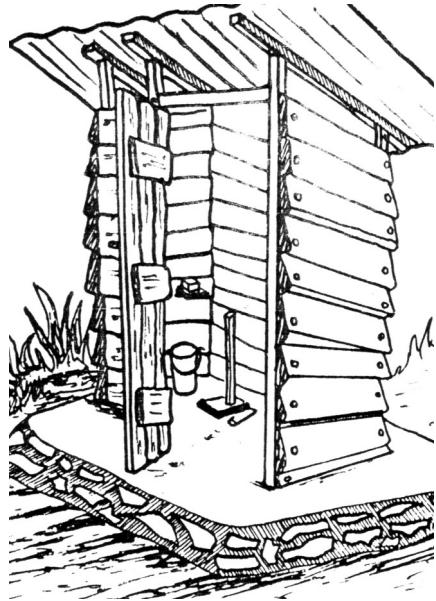
Sī míñníhɔsī tūutīmɛ

Dāāde bā yéń' bō a Ncaa ā n̄ dū n̄ nī nī n̄ fún' hɛ dū
n̄ nī kúútá kē míñníhɔtikɛ, n̄ pō n̄ bɔkītā n̄ kuutá dī
kpááde hɔnnī.

Ncaa n̄ dī kɔɔde bīikē n̄ hítɔ n̄ bō sō dī banbansɔɔde
n̄ cuɔhɔ ā tēehɛ n̄ pāahɔ tī huɔte. N tuuhɔ ū sēede kē
míñníhɔtikɛ a ū pūohɔ nne ū bíisī kúúsí n̄ nīmū, a ū
mūɔnɔ tē ne bō ū mínyɔɔhū. U yēetɔ dī bɔnde dīyɛ, nne
u mē n̄ yāadī n̄yɛ a u yammɛ tē ā yɛ u kɔtā a u yēetā.

Ncaa yāadī yāadī n̄ennɛ, a m̄ pōdimɛ ā u tāā. M̄ pōdimɛ
tennɛ dūomɔ n̄ nāā fē nāñfɛ, a Ncaa ā yɛ u nī ū hāadī ū
tīebu baábu hō puɔdē n̄ dēetā n̄ pōdimɛ, maa n̄ tōnti a

ū cāāt̄o u bāa ne sedí maa n
 yāa kē sonke n dū n nī ke pō.
 U nūa dī bōnde dīyē ū
 tóndáah̄u a ī tóndápīenī ā
 píimú ū tīebu u h̄adī būyē
 hō puode n u hēbitá. Ū
 bōdīkē tēnōc nēnnē kū, a u
 yē “á n̄ tōc ū wienū míñ’ hē
 n̄ dū nne m̄mē n̄ míñ’ híi
 n̄wē.” A u bōkītā n tūā tī
 yōnyōnte h̄innī, n yē u nī nīi,
 n bootá ū dōkōcē a ū miñtūnh̄u dūā n hē yā ū híiní a
 ū kōnte ā sāā, a u yē u nī hítá n kuó. Nne n̄ mōkísí.

U bō nēnnē kū tī kēdimōkíte n kimu n dūā n dōdī n
 wākidi tī h̄ate n pō n dēkitā ū miñtūnh̄u a h̄u tēnī,
 a u hita n tēnī ū mūcōo. Nne n̄ tīeti-tīeti, n bōkītā n dīē
 ū tīebu baábu. A maa ū miñtūnh̄u tēnōc n h̄etōc n wāati
 m̄ dēēmū n dū n hōnpu. N pō n bōkī n dūā Ncaa dīē ū
 tīebu būyē hō puode.

A u bootá n ya ū miñtūnh̄u a ū nōncūōte ā cōō ū buode
 híiní. A u tūkitā tī kēdimōkíte nne n mōkísí-mōkísí n

kimu n dūā kótinē n dōnnī hȳ hígní n hȳ dékita a hȳ tēnī n pētā a ncaa ā tēnī nne sō dī sēede.

U padikɔ nēnnē n yȳ uyīe nne tī mū́te hȳnnī míñnííbu. N kpāasi dī banbansɔɔde yāñbe sō bē fē a be tūuh̄ sī míñníhɔsī. Nne ñ nímū tī mū́te hȳnnī hȳ tōōsi nī ū kōndāātū bē nitibē nne tī wāñte.

POMBA Séraphin

Mēnī nne nca dē dúúmɔ ū húyāñkibou

Dī pāade bɔnde, i húyāñkiwienī a dī húúde baáde ā ñ bō ū kodihȳ a mēnī nne ncaa a tī nō n di yāñki. Dī húúde kōtife nne dī húsłih̄ a tī kúó, n bōkī dī húúde yāñki dā.

Ū wēñtū bɔnde bē yēnkāsibē bɔnde a tī hítá n daá dī popoode nne ñ yāyāādī n tontá kē yāñsāākē n ya kē sonke a kē tūā a dī popoode dākū ā mū́tā kē hígní n dī. A nca ā tīh̄ a tī mūátā dī tōçside n ya kē sonke tennē a kē tūā ū ciénū baā. A ñ húūsi n yȳ bōótā kē sonke tennē a u ñ dēedī n yāādī n kpiéh̄ a tī pōçtā a u mōsīnā a tī dáa n bōkī n yāñki tī húúde n dūā nne ñ tōō

nne n̄sō ne nī wēntā n̄yē a tī h̄uni. Tī h̄unōc dī bōnde dīyē a n̄ u bēkisi n̄ yē bēke pān̄nō a dī popoode dākū mím' díi? A u dāāsī n̄ yē tī yīi yē dāātē a tī tāñtō. Tī tóñtō n̄yē nē bōde a dī popoode díi a ā bōkīkē h̄ē tēnōc, ā yēnni kē sonke mōmōnke nāā? Tī dētō n̄yē dī popoode n̄ sōsō nē bōde a di yiéno n̄ mūwōsō ā yēni nē bōde cānsi?

Tī hōn' tóñtō n̄yē a bē sēyāñbē a tī bēkisi tī dedō nē n̄ bōde ? Ā búó n̄ tē ū ciénū yē nāñkī tī pōtaa? Bē nitibē yē tēdīmū m̄ mōmōmmē nē bōde. U n̄ pédémō n̄yē a ne wēntā a ū n̄tiyāa u bāa ā pēdimu n̄yē bē yéñ' yāādī dī

húúde n tonta nē bōde a kē sonke baáké ā be hēmū a be wīétā bē sānsī n tēnī.

ℳ tiɛmɛ yē ne bō n hēmmɔ bē nitibɛ a be hīitɔ. Be dē ne pōo kē fúnike a ke ne hēmmɔ bē nitibɛ a m̄ tiɛmɛ ne bō mandē.

N'GNOUANSI Barihissou

Konte kpááde bōkítimɛ

Dāāde bā yē dē bō a konte ā ñ yāādī ū wāāmu dī kpááde hīnnī a ū tōo cetika ā u yē ū semmū hē hē bō a u yētā n bōkī.

U dē daá sāmíntē wē n tāñtā nē dāāde dī kpááde. Dī dāāde tūñde ā sōtīniihɛ wē-wē a u hitá nne ñ cāātī n wāati tī wāñte tī n dō n nī pōō. U dē bontɔ n ya sī hōsī sī, n dēetā ū kpāñde n wīétā kē n bā n ke pōō, n kātā n pōō kōtinē kē tūñke nne kē dōdikɛ.

Nē dē nō dī weedē ū bōde nne ñ nāā n tē u mēn' té ā ya n̄yē tī wāñte n pōō wē u dū kēyē tī hīnnī. U ti pōō dī

bɔnde dīyē n dūa nē dāāde, n dēetā dī bɔnde n ti siēnī tī fē n bōkī u húkɔ dī bōde dīyē n sānnā tī ninte a ti wūōnī. Dī dāāde tūōde kótinē a u té ā dēetā ū kpāāne n daá ū sāmíntē n hitá tī wāñte pójome titínē.

U bō n cāātī cāātī nēnnē n dētā dī būōde baáde a ū sāmíntē ā yēētā m̄ semmū n tīihí. Nē bɔnde a u kēsi ū sūnhū maáhū a ne tē : “Fīe fīe.” A ū bōdīkē ā tēnī, a u bootá i hiisī n̄ pō n ya a ne nō i kpánaahī i, a i bō dī dúóde n u cūō mīnī n nō bētī-bētī, n fīesī a ne tee

mōnnē. Nē hō pāññīmē hīnnī, a u wāānī u nī nānki ñyē n hē ā ya yāmāde, n mēn' fún' ā nūā sō ū sāmíntē n wāati n nī tēnī ñyē n sōhī. Ú sāmíntē hítō nēnnē n tēnī a kē konte sāa, n dūosī ū hōtihū maáhū hō hīnnī n dōdī.

A konte ā bōótā n ya a ī kpánaahī tennē tōkíno mīnī n dū n nī u dē. Nē bōnde a u yēē sō ū sāmíntē nne ñ tieti, a kē hitá mandē nne ñ tieti kē hō pīē. Ī kpánaahī dē hē dū sāmínte, i dē wāāti kē yīēnō wē. Nēnnē a konte á mōn' hōotā ā tēehē a i pietí. U hē bōkō nēnnē pōode a fē n bā ā fūjtā fē bááde ī tēē ñ hīnnī n tóntā n u hōotā n fūu ā tēehē n u wāānī n mōmū. Konte dē tēdī ī yáñkí a i u kōnsíne kē nōdīke a u pudi n diē ū pōdibu hígní a bu hōkī mōmōmmē, a ī kpánaahī hē ā u ya n pāntā. Nē bōde i pantō dī bōnde diyē a u wāānī u nī nānki ñyē n cútā n hē ā ya, n húúsi a ū hōntūōbe ā tóntā n u ya, n pāññā bē wēmmē fē u nī cútā ñyē a u kuó.

Nē yayamme hīnnī a bē wāānī bē nī nānki ñyē a u cútā. Nēnnē a bē wāānī ū mōpī n finnā ū dōō ñ hígní a ku hōki, n wentā ū dākú nne nē mōpī n u toni a nē dūōmū n u kuutā a u kāmū ū bā n dōdī a mō pōdime ā u dīētā

dīētā. U dōdōc nēnnē a ū hōñtūōbē ā u tōō dī sīñwēñde
n ya a ū sāñke tīhí n u bāanī a bē túutibe yuutō ñsō ū
ninte fē. A u huni ū tētibū.

U tāñtō dī bōnde dīyē dī sēede n pēdimu ū tōc nē n u
pāñnc dī kpááde pō, a ū tōc ā yē : “Ā yuude yē kpā n
dāatē, a tennē hē nē hī, ā míñ’ híi ñwē nē kpááde hīnnī.
Ā yéñ’ híti ñyē a n̄ ā yē bā?” Nēnnē yē tennō á kē bīikē
dū n nī pāñnā nē nīñnē a ū kpīēmō ā yē héi! Ke nōnnē n
Yēē sō wē.

KOMBIENI N. Nestor

Dépôt Légal 7148 du 14 mars 2014, 1er trimestre
Bibliothèque Nationale
ISBN 978-99919-1-787-0

PRIX : 200 F CFA